

Etorkizunaren nostalgia

Beti gabiltza euskara bezalako hizkuntza gutxiagotuen eta IKTen eta oro har komunikazioaren harremanen inguruan bueltaka, baina errealitateak dio gauza asko egin daitezkeela eta horietakoren batzuk behintzat egiteko ordua dela.

Hainbat aritu, aditu eta erakunde bildu dituen Euskararen Aholku Batzordeko azpibatzerde batek erreferentzia izan nahi duen dokumentu bat atera du: 'Euskarazko IKTak: gomendioak herri aginteentzat'. Maite Goñik koordinatu duen batzordetik ateratako dokumentuak zenbait proposamen jaso eta hurrenkera bat ere ematen saiatzen da laguntzeko.

Hor esaten direnez gain, gaurtik hasita, euskara bezalako hizkuntza batentzat jada martxan, beste hizkuntza batzuetan dauden esperientziak, proiektuak edo ekimenak ekarriko ditugu lerro hauetara. Bakoitza ekartzeko arrazoiak ezberdinak izango dira, baina denek dute helburu 'zer egin daiteke?' galderari erantzun posible bat ematea.

Hizkuntzak ikasteko/irakasteko era berriak eta lengoia berri bat ikastearen garrantzia

Hizkuntzak ikasteko bideak gero eta gehiago dira. Inoiz baino baliabide gehiago ditugu sarean ikasteko, baina baita zerbitzu eta tresna berriak ere. Horien artean Duolingo.com dago, hizkuntzak ikusteko aplikazioa. Aplikazioak oso modu erakargarrian gidatzen du hizkuntzen ikasketa prozesua, jokatzen erabiltzen diren estrategiak baliatuz jendearen interesa bereganatzeko. Hedapen zabaleko hizkuntzak bai, baina irlandera, katalana, galesa... bezalako hizkuntzak ere badaude.

Hizkuntza ez, baina lengoia berri bat, programazio lengoaiak ikastea gero eta garrantzitsuagoa bihurtzen ari da. Teknologia gihatutako jendarte batean bizi gara, eta programazio lengoaiak ikastea edo behintzat ezagutzea garrantzitsua izango da, gure hizkuntzatik ere egin daitezkeen gauzak irudikatzen behintzat. Code.org zerbitzuak, adibidez, Duolingo bezala, jokoetan oinarritutako estrategia bidez lehen pausoak emateko aukera ematen digu, eta euskaraz dago.

Sozieteknologian formazioa eta ahalduntzea bizitza osoan

Teknologia duen garrantzia onartzen badugu, horretan ahalduntzeak duen garrantzia nabarmena da. Ikasketa modu berriak eta askotarikoak agertu diren honetan, euskaraz bezalako hizkuntzek bere tokia egin behar dute etengabeko ikasketa prozesua ahalbidetzen duten tresnetan. Horrelakoak dira zenbait online ikastaro edo MOOCak (*Massive Open Online Course*). Horrelako ikastaroetan Coursera.org da erreferentziatzeko guneetako bat maila globalean; eta, gurean, UEUK, adibidez, zenbait ikastaro egin izan ditu euskaraz.

Herritarren ahalduntzea ere bilatu beharko dugu, eta hizkuntza-teknologia eta berrikuntzari lotutako espazioak behar ditugu horretarako. Gurean KZguneak egon diren bezala, beste toki batzuetan beste maila bateko ekimenak burutu dituzte. Horietako bat, Citilab.eu laborategi herritarra: Cornellako espazio horrek herritarrek adin ezberdinetan teknologiarekin duten harremana lantzen du, dinamika ezberdinak eta parte hartzea bilatuz.

Online eta offline komunitateei lagundu eta berrien sorkuntza sustatu

Gai ezberdinen bueltan, euskara hizkuntza bezala baliatuz biltzen diren online komunitateen sustapena oso garrantzitsua da, beraien ekinaz aurrerapauso handiak ematen baitira. Horietako adibide gertuko bat Software Librea euskarara

lokalizatzeko lanetan diharduen Librezeale.eus elkarteak da. Berari esker, euskaraz ditugu bestela ezinezkoak izango liratekeen programa eta aplikazioak.

Bestalde, hizkuntza eta teknologia batuz, ekimen asko daude. Nos-ta-konekta.com, papiamento hizkuntzaren inguruan sortutako komunitate parte hartzailea, adibide interesgarrienetakoa da. Papiamentoa Aruba, Bonaire eta Curaçao uharteetan erabiltzen den hizkuntza kreolea da, portugesean oinarritutakoa baina gaztelaniaren eragina duena. Komunitate horrek hizkuntza horretan teknologiaren gaiak jorratzen ditu: webguneak egin, hiztegiak erabiltzeko tresnak hedatu, hizkuntza horretan tresnak konfiguratzeko ikasi...

Ezagutzaren biltegi libre eta irekiak behar ditugu

Gurea bezalako hizkuntzek sortzen dutena erabili, bererabili eta hobetzeko aukera bakarrenetakoa da baliabideak izateko garaian. Horretarako sortzen dena ahalik eta libreena eta atzigarriena egin behar da. Horretan asko laguntzen dute, adibidez, Wikimediafoundation.org-eko proiektuek; Wikipedia da, noski, ezagunena, baina askoz gehiago daude.

Horrez gain, gero eta garrantzi gehiago dauka gizakiok ez ezik makinek ere ulertu eta berrerabiltzeko moduan jartzea datuak. Horretarako, estandar libreak erabiltzeak eta teknologia semantikoek zeresan handia dute. Arlo horretan, erreferentea da *Linked Data* proiektua: lod-cloud.net webgunean, mundu mailako biltegi irekiak bisualizatzen dira. Hor egoteak etorkizunean garatuko diren tresnetan ere egoteko aukera izatea dakar.

Erabili eta ekarpenak egin tresna kutxa libreran

Euskaraz dauden tresnak erabiltzea eta, horrela ez bada, lokalizatzen laguntzea oso garrantzitsua da. Erabiltze soilarekin eragitea lortzen bada, zer esan horiek gure hizkuntzara itzuli eta besteen esku jartzearekin. Programa bat euskaratu

eta hizkuntzaren berezitasunetara egokitzeari lokalizatzea deitzen zaio; eta ia edozeinek egin dezakeen zerbait da, ez da jakintza tekniko berezirik behar.

Nabigatzailea da horietan tresnarik garrantzitsuenetakoa: euskaraz instalatu eta konfiguratzearekin soilik, sartzen garen guneeetako estatistiketan hizkuntzaren arrastoa utziko dugu, eta euskaraz dauden webguneetan euskarazko edukia ikusi. Zorionez Mozilla Firefox nabigatzailea euskaraz badugu euskaldunok.

Bestelako tresnak ere badaude: horien artean WordPress, webguneak egiteko Edukiak Kudeatzeko Sistema (EKS). Mundu mailan gehien erabiltzen den tresnetako bat izanik, estrategikoa da era horretakoak ere eduki eta erabiltzea.

Teknologiaren erraldoiak, beti gertu

Teknologia libreak estrategikoak badira ere, jendartean gehien erabiltzen diren beste batzuk ere kontuan hartu behar dira. Horretarako garrantzitsua da Google, Facebook, Twitter eta abarrekin harremanak edukitzea eta beren produktuak lokalizatzea eskatzea.

Horrek diplomazia eskatuko du zenbait kasutan, eta beste batzuetan aktibismo praktikak: diplomazia, adibidez, PuntuEus Fundazioak Twitterren publizitatea jartzeko aukera aztertzeke egin zuena; aktibismo kasu bat, aldiz, Twitterreuskaraz.com Twitter euskaraz eskatzeko ekimen herritarrarena.

Handira pentsatu, izan hiperlokala

Internetek espazioa eta denbora tolesten du askotan. Gai guztietarako audientziak daude; gai batzuek geografikoki interes zehatz baterako eginak behar dute izan, edo, gaiei buruz ari bagara, oso gai zehatzetarako interesatuak egon daitezke. Eskala handiko komunikazio tresnak baino, eskala txikiko asko eta horiek agregatuko dituzten ekimenak izan daitezke interesgarriak. Gurean Hitza.eus adibidea dago,

herrietako eta herrialdeetako atari hiperlokalak batzen ditu hedabide handiagoak osatuz.

Gaika, aldiz, blog indibidual eta kolektiboetan edukia sor-tzea beharrezkoa da. Maila globalean, Medium.com artiku-luak idazteko atariak ikusgarritasun handia hartu du. Jarrai-tzaileak batu eta audientziak pertsonaren edo gaien arabera aukeratzeko bidea ematen du zerbitzu horrek.

Hedabideen konbergentzia transmedia, soziala, nahierakoa eta ubikua da

Asko hitz egin da hedabideen arteko konbergentziaz; aspaldikoa bada ere, orain telebista aparatuen eta Interneten artekoa gertatu da. Gero eta zailagoa da hedabide bat sailkatzea: telebista, bideoak, batzuetan testua ere, sare soziale-tako jarduna... dena nahasten da. Dena nahasten dugu guk ere, telebistan gertatzen dena sare sozialetatik jarraituz eta eztabaidatuz, adibidez.

Denbora errealean hori, baina baita nahi dugunean ere, pro-grama gehienak nahieran ikus/entzun baitaitezke beranduago; gailu mugikorretan gero eta errazago. Zientzia fikzio ziren ideia batzuk merke eta zabal iristeko bideak aurkitu dira; ha-lakoa da Googleren *Cardboard* proiektua: kartoizko betaurre-koetan mugikor bat sartuz, errealitate birtualeko tresna bihur-tzen dira, beste dimentsio bat gehiago informazioarentzat.

Ikus-entzunezkoak garrantzi izugarria badu ere, *podcast* eta online irratiak ere bere bidea egiten ari dira. Hobekien egokitzen ikasi duten hedabideak dira eta Internetek gainera ate berriak ireki dizkie. Aztertzeko adibide interesgarriene-takoa Ivoox.com ataria da.

Mugikorrek dena konkistatuko du; konkista dezagun, beraz

Sakelako telefonoetako audientziak gora doaz etengabe, arlo askotan ordenagailu arruntetako audientziak baino handia-goak baitira. Horrek ere berezko bideak ireki ditu, jokoentzako

eremu berri bat, edukiak eskaintzeko formatu berriak eta baita komunikaziorako eta narraziorako proposamen berrituak.

Berehalakotasuna faktore garrantzitsua izanik, horren adibide dira Snapchat.com bezalako mezularitza efimerorako tresnak edota Periscope.tv bideoak zuzenean emititzeko eta sozializatzeko aplikazioak. Aukerei adi egon eta eremu horretan jarri beharko da indar gehien.

Hizkuntza teknologiak eta Adimen Artifiziala sorkuntzaren lagun

Hizkuntza teknologiak garatzea ezinbestekoa da etorkizunean euskara ulertu, itzuli, sintetizatu... nahi badugu behintzat. Ez hori bakarrik, beste hizkuntzetako edukiak itzuli eta euskaratzeko tresna paregabea ere badira. EHUko IXA Taldekoek Wikipediarako zenbait eduki azkarrago itzultzen laguntzeko erabili izan dituzte, adibidez.

Adimen Artifizialari buruz asko esan ohi da, baina behintzat lehen fasean baliagarria izango da lan automatikoak desagerrarazi eta sorkuntzari lotutako gizakion lana errazteko. Jada zenbait hedabidetan, datuetan oinarrituz albiste sasi-automatikoak sortzeko erabiltzen da, gero horiek kazetari batek moldatzen baditu ere.

Gauzekin ere hitz egiten hasi gara, baina ulertuko gaituzte? Aspaldi dute iPhone mugikorrek Siri izeneko ahots morroia. Googlek badu berea, «OK Google» esan eta aktibatzen dena telefonoan, nahi duguna eskatzeko. Orain gure mugikorretatik harago joan eta etxeetaraino ere iritsiko dira; Google Assistant berriak, Google Home mikrofonodun gailu batekin, edozein gauza ahoz egiteko aukera emango omen du. Ea horrek ere euskaraz dakien.

Urrutiegi joan gabe, baina transhumanismoan pentsatzen hasi

Orain gailu direnak, gure gorputzaren parte edo laguntza izango dira aurrerantzean. Neil Harbisson (harbisson.com)

da *cyborg* izendapena lortu duen lehen pertsona. Bistako arazo bat konpontzeko, antenatxo txiki bat lotu dio garezurrari. Cyborg Project bere proiektuarekin lotuta, aurrerantzean ere gizakiok dugun sena gainditzeko duten zentzumen berriak garatu nahi ditu orain: atzera begirada, saguzarren moduko ekolokalizazioa edota iparrorratzaren antzeko sena.

Teknologia horiek, orain arte, gizakiok ditugun arazoak edo gabeziak konpontzeko erabili badira, etorkizunean funtzio berriak asmatzeko erabiliko dira. Hizkuntzari lotuta, badira adibide interesgarriak. *Panglos* delakoa, adibidez, edozein hizkuntza hartu eta edozein hizkuntzatarara itzultzeko aukera ematen duen zientzia fikzioko tresna, ez da iritsi oraindik; baina 2017rako Pilot proiektukoek entzulearen noranzkoan hizkuntza itzultzeko aukera emango duen gailua garatu nahi dute. Euskara ezagutzeko aukerarik izango duen ez dakigu, baina bide horretan jarri behar dugula argi dago, berandu izan aurretik.

Zientzia fikzioa etorkizuna amesteko edo saihesteko tresna paregabea da, baina aipatutako teknologia gehienak hemen eta oraingoak dira. Ez da Pilot izango, baina Interpres.io proiektu euskaldunak, adibidez, gailu mugikorrez baliatuz, badu interpretaziora baino leku gehiagotara iristeko helburua. Etorkizunaren nostalgia izateko garaiak dira, baina horretarako orain eta hemen hasi behar dugu lanean. 🤖